

Teemu Kukkonen

SENIORIASUMISEN KANSAINVÄLISET MALLIT

Rakennetun ympäristön tiedekunta
Kandidaatintyö
Toukokuu 2023

TIIVISTELMÄ

Teemu Kukkonen: Senioriasumisen kansainväliset mallit
Kandidaatintyö
Tampereen yliopisto
Rakennustekniikan kandidaatin tutkinto-ohjelma
Toukokuu 2023

Väestön ikääntyminen aiheuttaa tarpeen luoda uusia ratkaisuja ikääntyneiden asumiselle syntyvyyden laskiessa ja elinajanodotteen kasvaessa. Tämä suurten ikäluokkien vaikutus ja huoltosuhteen heikkeneminen on nähtävissä Suomen lisäksi myös useissa eri länsimaissa. Tämän työn tarkoituksena on löytää kansainvälisiä senioriasumisen malleja, jotka ovat mahdollisesti käyttökelpoisia myös kotimaisessa kiinteistökehittämisessä.

Tässä tutkielmassa esitetään suomalaisia senioriasumisen malleja ja määritellään niiden ominaisuuksia. Kotimaisten mallien pääpiirteet esitetään, sekä kuvaillaan millaisia asumisen elementtejä ne pitävät sisällään. Lisäksi määritellään ikääntyneiden ihmisten asuminen koskemaan yli 55-vuotiaita ihmisiä.

Tutkielmassa etsitään kirjallisuuslähteitä ja ChatGPT-ohjelmistoa hyödyntäen kansainvälisiä senioriasumisen malleja ja kuvataan, sekä analysoidaan niiden ominaisuuksia. Tutkielman loppuosassa pohditaan myös kansainvälisten mallien soveltuvuutta Suomeen ja kotimaiseen kiinteistökehittämiseen.

Tutkielman tuloksena löydettiin neljä pääasiassa Yhdysvalloissa esiintyvää senioriasumisen mallia, jotka ovat: CCRC, yhteisöllinen asuminen, NORC ja UBRC. Jokainen malli poikkeaa toisistaan niiden ominaispiirteiden osalta ja työssä havaittiin jokaisen niistä soveltuvan käytettäväksi myös Suomessa.

Havaittiin myös yhteisiä piirteitä ikääntyneiden asumisen tarpeissa, kuten esteettömyys, sosiaalisen vuorovaikutuksen tärkeys ja palveluiden saavutettavuus. Jokainen malli pyrkii omalta osaltaan parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen näiden vaatimusten täyttämiseksi. Tutkielmassa löydetyt senioriasumisen mallit soveltuvat eri asumistarpeen vaativille ihmisille eri tavoin ja on huomattava, että jokainen kuvatuista malleista on kansainvälisesti käytössä olevia senioriasumisen ratkaisuja.

Avainsanat: Senioriasuminen, kiinteistökehitys, asuminen, kansainväliset mallit, esteettömyys

Sisällysluettelo

<u>1.JOHDANTO.....</u>	<u>1</u>
<u>1.1 Työn tausta.....</u>	<u>1</u>
<u>1.2 Tutkimuskysymykset ja tavoite.....</u>	<u>1</u>
<u>1.3 Tutkimusmenetelmät ja aiheen rajaukset .....</u>	<u>2</u>
<u>2.SENIORIASUMINEN SUOMESSA .....</u>	<u>3</u>
<u>2.1 Määritelmä ja ominaisuudet .....</u>	<u>3</u>
<u>2.2 Suomalaiset senioriasumisen mallit.....</u>	<u>4</u>
<u>3.YHTEENVETO .....</u>	<u>6</u>
<u>3.1 Kuvaus kansainvälisistä senioriasumisen malleista .....</u>	<u>6</u>
<u>3.2 CCRC-Continuous Care Retirement Communities .....</u>	<u>6</u>
<u>3.3 Yhteisöllinen asuminen .....</u>	<u>7</u>
<u>3.4 NORC-Naturally Occurring Retirement Community .....</u>	<u>7</u>
<u>3.5 UBRC-University-Based Retirement Community .....</u>	<u>8</u>
<u>3.6 Analyysi kansainvälisistä senioriasumisen malleista.....</u>	<u>9</u>
<u>3.7 Hyödynnettävyys Suomessa .....</u>	<u>11</u>
<u>4.JOHTOPÄÄTÖKSET .....</u>	<u>13</u>
<u>5.LÄHTEET .....</u>	<u>15</u>

1. JOHDANTO

1.1 Työn tausta

Suomen väestön ikääntyminen aiheuttaa haasteita syntyvyyden laskiessa ja elinajanodotteen kasvaessa. Sama ilmiö on nähtävissä myös muissa länsimaissa ja kehittyvissä maissa. Erityisesti hyvin iäkkäiden osuus kasvaa voimakkaasti eliniän pitenemisen ja suurten ikäluokkien vaikutuksesta. Yli 85-vuotiaiden määrä kaksinkertaistuu seuraavan kahdenkymmen vuoden aikana (Ympäristöministeriö 2020, s. 8). Ikääntyneiden asumiseen liittyen on tunnistettavissa tarve uusille asumisratkaisuille, joiden kehittämisessä voidaan hyödyntää kansainvälisiä senioriasumisen malleja.

Tutkimus on ajankohtainen ja tarpeellinen niin kiinteistökehityksen kuin asumisen laadun parantamisen kannalta. Voimakkaasti ikääntyvä väestö ja huoltosuhteen heikentyminen edellyttävät asumisen malleja, joissa ikääntyneet ihmiset voivat asua pidempään itsenäisesti toimintakyvyn tai terveydentilan huonontumisesta huolimatta.

Aihe on merkityksellinen ikääntyneille ihmisille, mutta myös kiinteistökehittämisen näkökulmasta. Asukaslähtöisen kiinteistökehittämisen merkitys senioriasumisessa voidaan katsoa olevan normaalia suurempi ikääntyneiden asumiseen liittyvien haasteiden vuoksi.

1.2 Tutkimuskysymykset ja tavoite

Tavoitteena tutkimuksessa on löytää hyviä kansainvälisiä senioriasumisen malleja ja arvioida niiden hyödynnettävyyttä kotimaisessa senioriasumisessa.

Työn päätutkimuskysymys on seuraava: Millaisia kansainvälisiä senioriasumisen malleja voitaisiin hyödyntää Suomessa?

Tarkentavia kysymyksiä ovat seuraavat:

- Mitä on senioriasuminen?
- Millaisia asumisen elementtejä senioriasuminen sisältää?
- Millaisia erilaisia kansainvälisiä senioriasumisen malleja voidaan löytää?
- Millaisia ominaisuuksia mallit sisältävät ja miten niitä voidaan hyödyntää kotimaisen senioriasumisen kiinteistökehittämisessä?

1.3 Tutkimusmenetelmät ja aiheen raja

Tässä kandidaatintyössä käsitellään kiinteistökehitystä ikääntyneen väestön asumisessa. Kansainvälisistä senioriasumisen malleista pyritään analysoimaan muun muassa asuinaluetta, asumisen teknologioita, tilallisia ominaisuuksia, palveluita ja niiden saavutettavuutta. Lisäksi tutkitaan saavutettavuutta, yhteisöllisyyttä ja hinnoittelumalleja.

Senioriasumisen malleja etsitään neljä kappaletta ja pohditaan näiden ominaispiirteitä ja hyödynnettävyyttä suomalaisessa kiinteistökehittämisessä. Malleja etsitään pääasiassa Yhdysvalloista kirjallisuustutkimuksen avulla ja hyödyntäen ChatGPT-ohjelmistoa. Kansainvälisistä malleista etsitään Suomeen soveltuvia ratkaisuja kotimaiseen kiinteistökehittämiseen ja sen tavoitteisiin.

Tutkimusaihe on rajattu Suomen ja Yhdysvaltojen ikääntyneiden asumiseen, mutta myös muiden maiden malleja voidaan käyttää havainnollistamiseen. Ikääntyneillä ihmisillä tarkoitetaan tässä työssä yli 55-vuotiaita ihmisiä.

2. SENIORIASUMINEN SUOMESSA

2.1 Määritelmä ja ominaisuudet

Senioriasuminen tarkoittaa erilaisia asumisvaihtoehtoja ikääntyneille ihmisille, kuten esimerkiksi palveluasumista ja vanhainkoteja. Muita senioriasumisen muotoja ovat itsenäinen asuminen, tilapäinen asuminen, kotihoito, tuettu asuminen, yhteisöllinen asuminen, ympärivuorokautinen palveluasuminen ja laitospalvelut. Erilaiset senioriasumisen muodot eroavat toisistaan palveluntarjonnan, yhteisöllisyyden, alueen ja tilallisten ominaisuuksien mukaan. (Olli Oosi et al. 2020)

Ikääntyvien kotona asumisen ja selviytymisen kannalta keskeisiä palveluita ovat kauppa-, posti-, pankki-, apteekki-, sairaanhoito-, koti-, liikenne-, liikunta- ja kulttuuripalvelut. Useimmat palveluongelmat liittyvät etäiseen sijaintiin ja huonoon saavutettavuuteen. (Olsbo-Rusanen & Väänänen-Sainio 2003, s. 31)

Ikääntyneiden asumisessa on havaittavissa eroja sukupuolen ja ikäjakauman perusteella. Kahden hengen asuntokuntien osuus pienenee ja yhden hengen asuntokuntien osuus kasvaa kohti vanhempia ikäluokkia. 65–74-vuotiaista yksin asuu 30%, kun taas yli 85-vuotiaista 62%. Ikärakenteen muutos onkin suurin yksittäinen syy yksinasuvien lisääntymiseen ja asuntokuntien koon pienenemiseen. (Helminen et al. 2017, s. 44)

Huomattavasti muuta väestöä tärkeämpiä kriteerejä ikääntyneille ovat asunnon, asuintalon ja asuinalueen esteettömyys, hissi, asumisen vaivattomuus ja helppohoitoisuus ja asunnon hyvä varustelu. Erityisen tärkeäksi yli 75-vuotiaat kokevat hissin, mikäli asunto ei ole maantasossa. Lisäksi asuinalueen sosiaaliset kontaktit ovat keskimääräistä tärkeämpiä ikääntyneille. Muita asumiskriteerejä, jotka ovat tärkeämpiä ikääntyneille kuin muulle väestölle, ovat palveluiden läheisyys, joukkoliikenneyhteydet, tutun ympäristön säilyminen sekä alueen maine ja historia. (Helminen et al. 2017)

Ikääntyneen väestön itsenäistä asumista voidaan tukea myös teknologian keinoin, kuten liesivahtien ja palovaroittimien käytöllä, hyvinvointia seuraavilla rannekkeilla ja ovien aukaisusta hälyttävillä laitteilla. Lisäksi on käytössä teknologisia laitteita, joilla saadaan tarvittaessa yhteys omaisiin tai terveydenhuollon työntekijöihin. (Hammar et al. 2018, s. 1)

2.2 Suomalaiset senioriasumisen mallit

lääkkäät henkilöt haluavat asua kotona mahdollisimman pitkään. Heidän mielestään kotona asuminen palvelujen turvin on paras asumismuoto myös silloin, kun itsenäinen selviytyminen ei enää ole mahdollista. Koti on yhä useammalle myös hoitoympäristö, jossa ammattilaiset tekevät työtään. Kaikki ihmiset eivät kuitenkaan hyväksy kotikäyntejä. (Hämäläinen et al. 2013) Kotihoitoa pidetään kuitenkin ensisijaisena vaihtoehtona itsenäisen asumisen tukemiselle ja sen jatkumisen mahdollistamiselle (Janakkala, 2014).

Kotihoito on yleinen asumisen muoto iäkkäille ja siinä tuetaan henkilön omassa kodissa ja asuinympäristössä selviytymistä. Kotihoitoa voi saada aina tarpeen mukaan, ja siihen voi kuulua kotisairaanhoidoa. Kotihoitoa on mahdollista saada myös öisin. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2023) Sosiaalihuoltolain (2022) mukaan kotihoitoon kuuluu asiakkaan yksilöllisten tarpeiden mukaan hoito, huolenpito, toimintakykyä ja vuorovaikutusta edistävää ja ylläpitävää toimintaa. Lisäksi siihen kuuluu terveydenhuoltolain 25 § tarkoitettu kotisairaanhoido. Kotihoitoa järjestetään sitä tarvitseville henkilöille toimintakyvyn heikentymisen perusteella esimerkiksi korkean iän, sairauden tai vamman vuoksi. (Sosiaalihuoltolaki, 2022)

Ikääntyvän kotona asuminen mahdollistuu parhaiten silloin, kun itsenäinen suoriutuminen toteutuu omatoimisuutena tekemisenä tai kykyä itse ohjata tahtomiaan asioita. Toimintakyvyn heikentyessä ja palvelutarpeen syntyessä ikääntynyt suoriutuu itsenäisesti palveluiden ja tuen avulla silloin, kun hänen tahtonsa ja näkemyksensä ohjaavat toimintaa. (Olsbo-Rusanen & Väänänen-Sainio 2003, s. 31)

Mikäli itsenäinen asuminen ei kuitenkaan ole mahdollista, on ikääntyneen ihmisen mahdollista valita palveluasumisen muoto tai laitoshoido. Palveluasumisen muoto jakaantuu tavalliseen palveluasumiseen ja tehostettuun palveluasumiseen. Tavallisessa palveluasumisessa henkilökunta on paikalla vain päivisin, kun taas tehostetussa palveluasumisessa henkilökunta on paikalla myös öisin. Laitoshoido puolestaan jakaantuu vanhainkoteihin ja terveyskeskusten pitkäaikaishoitoon. (Helminen et al. 2017, s. 51)

Palveluasumista järjestetään henkilölle, joka tarvitsee soveltuvan asunnon, sekä hoitoa ja huolenpitoa. Palveluasumisella tarkoitetaan palveluasunnossa järjestettävää asumista ja erilaisia palveluja, kuten hoiva- ja hoitopalveluja ja ateriapalveluja. Tehostettu palveluasuminen on suunnattu palveluasumisen tarvitsevalle henkilölle, jolla hoidon ja huolenpidon tarve on jatkuvaa ja palveluja järjestetäänkin asiakkaan tarpeen mukaan ympärivuorokautisesti. (Kuntaliitto, 2020)

Palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen ovat molemmat avohoitoa, ja asukkaista huomattava määrä on iäkkäitä henkilöitä. Asukkaat maksavat palveluasunnostaan vuokrasopimuksen mukaisen vuokran ja palveluista peritään asiakasmaksuja. Sekä palveluasuminen, että tehostettu palveluasuminen voivat olla lyhyt- tai pitkäaikaisia vaihtoehtoja iäkkään asumisen järjestämiseksi. Lyhytaikaista tehostettua palveluasumista voidaan järjestää esimerkiksi omaishoitajan vapaiden ajaksi tai mikäli se on henkilön kotona selviytymisen kannalta tarkoituksenmukaisin vaihtoehto. (Kuntaliitto, 2020)

Laitoshoitoon kuuluvat terveyskeskusten pitkäaikaishoidossa olevien vanhusten lisäksi vanhainkodeissa asuvat ihmiset. Laitoshoitoa on kuitenkin pidemmän aikaa asteittain purettu ja korvattu ohjaamalla kohti kodinomaisia tehostetun palveluasumisen ratkaisuja. (Hyttinen, 2016) Myös uusi vanhuspalvelulaki edellyttää muutosta tähän suuntaan.

Tuettua asumista järjestetään henkilölle, joka tarvitsee hyvinvointialueen apua tai tukea itsenäiseen asumiseen tai itsenäiseen asumiseen siirtymisessä. Tuettu asuminen tarkoittaa itsenäistä asumista, jota tuetaan sosiaalihojauksella. Tilapäistä asumista voidaan järjestää henkilölle, joka tarvitsee erityisestä syystä kiireellistä apua asumisena järjestämisessä. (Sosiaalihuoltolaki, 2014)

3. SENIORIASUMINEN KANSAINVÄLISESTI

3.1 Kuvaus kansainvälisistä senioriasumisen malleista

Kansainväliset senioriasumisen muodot noudattavat pääasiassa samaa kaavaa kuin Suomessakin. Ikääntyneen väestön tarpeet, kuten yhteisöllisyys, esteettömyys, hoito ja palveluiden saavutettavuus ovat tärkeässä osassa. Erilaisia teknologioita käytetään yhä enemmän ja on nähtävissä viitteitä niiden hyödyistä osin jopa korvaten ihmistyövoiman tarpeen ja tullen olennaiseksi osaksi myös ikääntyneiden arkea.

Euroopan väestö vanhenee muiden maanosien väestöä nopeammin, koska syntyvyys on laskenut huomattavasti (Nummelin 2005, s. 2). Liiketoimintamahdollisuuksia senioriasumiselle on lähinnä länsimaissa ja Japanissa, jossa toisen maailmansodan jälkeiset suuret ikäluokat ovat jäämässä pois työelämästä (Nummelin 2005, s. 35).

3.2 CCRC – Continuing Care Retirement Communities

CCRC eli Continuing Care Retirement Communities on Yhdysvalloissa käytössä oleva asumisvaihtoehto, joka tarjoaa monipuolisia palveluita eri ikäisille asukkaille samalla alueella. CCRC:t voivat tarjota mahdollisuuden itsenäiselle elämiselle, tuetulle asumiselle, hoidolle ja palveluille niitä tarvitseville ihmisille.

Asumismuoto on tarkoitettu ihmisille, jotka ovat huolissaan terveydenhuollon ja henkilökohtaisen hoidontarpeen vaihteluista, joita he tarvitsevat myöhemmällä iällä. Myös tulot ja varallisuus voivat olla huolenaiheina heidän arvioidessaan tarvittavan hoidon kustannuksia. CCRC sopii myös ikääntyville, jotka pyrkivät säilyttämään hallinnan tunteen ja mahdollisuuden itsenäiseen elämään tulevassa elinympäristössään. Asumismuodon tarkoituksena on tarjota erilaisia palveluja yhdessä hoitopaikassa, jotta ikääntyvät voivat välttää muuton tarvetta hoidontarpeen muuttuessa. Monissa CCRC:issä on sopimus, joka takaa etukäteen sovitun kuukausimaksun riippumatta hoidon tasosta. Tämä tuo osaltaan lisäturvaa taloudellisten kustannuksien ennustamiseen. (Yee-Melichar et al. 2014, s. 91)

Ikääntyneet ihmiset voivat tarjonnasta ja sopimuksesta riippuen asua omissa asunnoissaan tai mökeissään joko itsenäisesti, tuetun asumisen muodossa tai keskitetyn korkean tason hoivapalveluiden muodossa, joka sisältää sairaanhoitoa. (Elderlaw Associates 2010)

CCRC:ssä asukkaat, harvoja poikkeuksia lukuunottamatta, voivat jatkaa asumistaan CCRC kampuksen alueella, vaikka heidän terveydentilansa tai hoidontarpeensa muuttuu. Tarpeen vaatiessa asukkaat voivat vaihtaa hoitomuotoaan itsenäisestä asumisesta avustettuun asumiseen ja tarvittaessa ympärivuorokautiseen hoitoon. (Yee-Melichar et al. 2014, s. 92)

Pidempiaikainen sijoittuminen mahdollistaa myös hoidon tutussa ja turvallisessa ympäristössä, johon voi luottaa. Tämä antaa myös mahdollisuuden jatkuviin ystävyys ja naapurussuhteisiin ja voi auttaa säilyttämään esimerkiksi eri hoitotasolla olevan avioparin välimatkan. (Zarem 2010, s. 4)

3.3 Yhteisöllinen asuminen

Yhteisöllinen asuminen on asumismuoto, jossa ihmisryhmä jakaa tiloja, kuten pesutilat, keittiön tai oleskelutilan yhteisön kanssa säilyttäen kuitenkin oman yksityisen huoneensa tai asuntonsa. Tämän kaltainen asumismuoto voi olla myös keino asumiskustannuksien vähentämiseksi. Yhteisöllinen asuminen on lähtenyt liikkeelle Tanskasta ja levinnyt 1980-luvun lopussa Yhdysvaltoihin. (Livingston 2020)

Yhteisöllinen asuminen eli ”cohousing” on yksi ratkaisu ikääntyneiden asumiselle. Yhdysvalloissa, Tanskassa ja Hollannissa yhteisöllinen asumismuoto on ollut jo pitkään varteen otettava vaihtoehto ikääntyneille ja aktiivisille vanhuksille, jotka ovat halukkaita turvaamaan sosiaaliset kontaktit ja avun saannin. (Jalava 2017, s. 20)

Asukkaiden ikä ja etnisyys voivat vaihdella eri yhteisöjen mukaan ja yhteisöllistä asumista onkin monenlaista. Eroavaisuuksia voi ilmetä esimerkiksi hoitolaitosten olemassaolon ja laajuuden myötä, rakennuksen tyyppin ja asunnon hallintamuodon perusteella. Näitä yhdistävät kuitenkin asukkaiden halu elää yhteisöllisesti ja toisaalta pyrkiä pysymään mahdollisimman kauan samassa asunnossa ilman tarvetta muuttaa olosuhteiden muuttuessa. (Rusinovic et al. 2019)

3.4 NORC – Naturally Occurring Retirement Community

Naturally occurring retirement community (NORC) on yleisesti määritelty tarkoittamaan ikääntyneiden ihmisten asuttamia alueita tai yhteisöjä, joihin ihmiset jäävät asumaan tai joihin muut ikääntyneet muuttavat. Termiä on käytetty 80-luvulta asti, jolloin Michael Hunt keksi termin kuvaamaan tutkimaansa asuinkompleksia, jossa on luonnostaan kehittynyt korkea vanhempien ihmisten osuus. Alueilla huomattiin olevan korkeampi kyky pitää eläköityneet asuinalueella tai ottamaan vastaan alueelle muuttavat ihmiset eläköityessään. Tällaisia alueita voi esiintyä eri muodoissa ja niillä voidaan havaita olevan sosiaalisia,

fyysisiä ja poliittisia ominaisuuksia, joiden voidaan katsoa olevan suotuisampia ikääntyneille.

NORCit voivat olla omakotitaloja, huoneistoja, tai eri ikäisten jakamia asuntoja. Ne voidaan lisäksi jakaa naapurustoon tai asuntoon perustuviksi. Asuntoon perustuvat NORCit ovat yleensä monikerroksisia kerrostaloja, joko asuinkompleksi, jossa on useita rakennuksia yhteisen hallinnon alla, tai ryhmä kerrostaloja. Näillä on usein selkeät rajat ja ne sijaitsevat tiheästi asutuissa kaupunkialueissa. Naapurustoon perustuvat NORCit määritellään maantieteellisesti eikä niillä ole yleensä selkeitä rajoja. Ne sijaitsevat usein pienillä, harvaan asutuilla alueilla esimerkiksi esikaupungeissa, maaseutualueilla tai pienkaupungeissa ja voivat koostua erilaisista asumistyypeistä. (Bronstein & Kenaley, 2010)

Tämän senioriasumisen mallin tavoitteena on monien muiden mallien tavoin helpottaa palveluiden saavutettavuutta, vahvistaa sosiaalisia suhteita ja vähentää sosiaalista eristytymistä. (Greenfield et al., 2013)

3.5 UBRC – University-Based Retirement Community

University-based retirement community (UBRC) on yhdysvaltalainen senioriasumisen malli, jossa ikääntyneiden ihmisten asuminen pohjautuu korkeakoulun kampusalueen lähellä olevaan sijaintiin. UBRC-malli on houkuttelevin niille, joiden kiinnostuksen kohteisiin kuuluvat akateeminen oppiminen ja kampuselämä. (Bookman, 2008)

Termi ”university-based retirement community” keksittiin vuonna 2006 Andrew Carlen toimesta, joka oli perustanut George Mason Universityn vanhusten asumishallinnon ohjelman. Vuoteen 2020 mennessä Yhdysvalloissa oli rakennettu 96 UBRC:ta ja kuusi oli kehitysvaiheessa. Nykyään yhteisöt ovat kehittymässä laajasti ja nopeasti. UBRC-malli on nousemassa kovaa vauhtia esiin etenkin Yhdysvalloissa, kun taas senioriyhteisöasuminen on hitaimmin kehittyvä asumismuoto. (Retirement Living Information Center, 2020).

Nämä yhteisöt tarjoavat mahdollisuuden elinikäiseen oppimiseen, yliopistollisten sairaaloiden läheisyyteen ja virkistysalueiden käyttöön (Bookman, 2008). Carle (2006) tunnisti artikkelissaan viisi yleistä kriteeriä UBRC:n, jotka olisi hyvä ottaa huomioon asuinalueen suunnittelussa ja toiminnassa. Näihin kuuluvat korkeakoulukampuksen läheinen sijainti, yhteisön asukkaiden toiminta yhdessä yliopiston henkilökunnan ja opiskelijoiden kanssa, asumisvaihtoehtojen jatkumo eli hoitomuotojen muunneltavuus, rahoitussuhde senioriasumisen tarjoajan ja yliopiston välillä ja lisäksi tulisi huomioida, että vähintään 10% alueen asukkaista omaa jonkin asteisen sidoksen yliopiston välillä. (Carle, 2006)

UBRC-malleja voidaan luokitella myös korkeakoulun senioriyhteisöön tuoman panoksen mukaan. Korkeakoulu voi esimerkiksi tarjota akateemisia ja sosiaalisia ohjelmia, korkeakoulu voi hallinnoida yhteisöä suoraan tai se voi osallistua yhteisön kehittämiseen, että akateemisiin ja sosiaalisiin ohjelmiin. (Harrison & Tsao, 2006) Mallin tarkoituksena on yhdistää vanhempia ihmisiä korkeakoulu instituutioihin elinikäisen oppimisen avulla, jotta he voisivat pysyä myös älyllisesti aktiivisina. (Montepare & Farah, 2018)

3.6 Analyysi kansainvälisistä senioriasumisen malleista

CCRC on Yhdysvalloissa jo pitkään olemassa ollut asumismuoto ikääntyneelle väestölle. Sen etuja ovat esimerkiksi monipuoliset hoitomuodot ja niiden muuttaminen paikkaa vaihtamatta, lähellä olevat palvelut ja yhteisöllisyys. Kallis sisäänpääsymaksu rajoittaa kuitenkin osan ihmisistä pois kyseisen asumismuodon valinnasta, mutta toisaalta korkeampi sisäänpääsymaksu tarkoittaa usein myös pienempiä kuukausikustannuksia.

Zaremin mukaan (2010, s. 4) rahoitusta voidaan kuitenkin järjestellä asiakkaan omien tavaroiden tai palveluntarpeen mukaan. Esimerkiksi osa sisäänpääsymaksusta on mahdollista saada takaisin, mikäli omaa omaisuutta tuo mukanaan. CCRC:lle maksetut maksut huomioidaan myös tuloverotuksessa, joista on mahdollista saada hyvitystä. Asukas ei myöskään menetä paikkaansa, mikäli käyttää varansa loppuun. (Zarem 2010, s.4) Mukautettavilla kuukausimaksuilla kompensoidaan päivittäisiä asukaspalveluiden käyttökustannuksia, kuten henkilökunnan palkkausta, lääkkeitä ja ylläpitoa (Yee-Melichar et al. 2014, s. 94).

Puplampun et al. (2019) tekemän tutkimuksen mukaan yhteisöllisen asumisen hyötyinä voidaan pitää etenkin helppoa liikkumista rakennuksen sisällä, saavutettavuutta asumisyhteisön palveluihin, keskinäistä tukea, yhteisöön kuulumista ja siihen osallistumista, sosiaalista kanssakäymistä ja autonomiaa. Kyseisessä tutkimuksessa huomattiin yhteisöön kuulumisen myös elämänlaatua parantavana tekijänä ja he kokivat yhteisasumisen valinnan perusteeksi sellaisen asumisjärjestelyn, johon he tunsivat kuuluvansa ja, jossa he tunsivat olonsa turvalliseksi. (Puplampu et al. 2019)

Glassin (2012) tutkimuksessa havaittiin, että yhteisöllisessä asumisessa on tärkeää olla tarpeeksi asumisyksiköitä kustannusten, mutta myös välttämättömien yhteisten töiden kannalta. Huomattiin myös, että oli järkevintä suunnitella rakennukset siten, että kaikkien yksiköiden asukkaat, ylemmät kerrokset mukaan lukien, poistuvat ja kulkevat rakennuk-

seen yhteisen tilan kautta. Lisäksi haasteita huomattiin yhteisön monimutkaisen rakenteen vuoksi, sillä omistussuhteessa oli sekaisin niin yksityisiä, kuin valtiollisiakin toimijoita. (Glass 2012, s. 362)

UBRC-malli on usein käytössä yksityisellä sektorilla ja on näin ollen taloudellisesti soveltuvampi ikääntyneille, jotka kuuluvat keski- ja yläluokkaan. NORC-malli on puolestaan lähes aina osa julkisen sektorin strategiaa, jolla vastataan ikääntyneiden tarpeisiin erityyppäin keskittyneellä alueella. (Stone, 2013) Yhteisöllinen asuminen keskittyy pääasiassa muuttamaan yhteisön fyysistä infrastruktuuria, koskien asumista ja maankäyttöä ikäystävällisten ympäristöjen luomiseksi (Scharlach, 2009).

Korkeakoulujen läheisyyteen perustuvassa senioriasumisen mallissa eli UBRC:ssä erityyppäin tärkeä osa on etäisyys asunnolta kampukselle. Sijainti tulisi olla saavutettavalla etäisyydellä, mieluiten enintään noin kahden kilometrin päässä ydinkampuksen palveluista, kuten luokkahuoneista ja urheilukeskuksista. Esimerkiksi eräs Yhdysvalloissa sijaitseva yhteisö mainostaa yhteyttä kahteen eri yliopistoon markkinointimateriaalissaan, mutta itse yhteisö sijaitsee useiden mailien päässä näiden oppilaitosten jakamasta kaupungista tehden päivittäisestä kulkemisesta epärealistista useimmille asukkaille. (Carle, 2006)

Myös virallinen ohjelma ja toimintasuunnitelma olisi hyvä tehdä tätä mallia suunniteltaessa. Tullakseen tunnustetuksi UBRC:ksi tulisi tällainen toimintasuunnitelma toteuttaa, dokumentoida sekä hyväksyttävä yhteisön ja akateemisten yksiköiden välillä. Suunnitelmasta olisi kuvattuna asukkaiden mahdollisuus osallistua kursseille, tapahtumiin ja käyttää tiettyjä kampusalueen palveluita. Lisäksi korkeakoulun osallistumisen tulisi olla vuorovaikutteista ikääntyneiden yhteisön kanssa esimerkiksi opiskelijoiden harjoitteluiden, palkallisen ja vapaaehtoistyön ja mahdollisten ikääntyneiden asuinympäristöä koskevien tutkimusten muodossa. Tämä kaksisuuntainen vuorovaikutus korkeakoulu- ja senioriyhteisöjen välillä varmistaisi UBRC-yhteisöjen monisukupolvisuuden, sekä vetäisi painopisteen pelkästään ikääntyneihin keskittymiseltä. (Carle, 2006)

Korkeakoulun ja senioriasumisen tarjoajan välillä tulisi olla myös taloudellinen suhde tarkoittamatta kuitenkaan sitä, että korkeakoulun täytyisi omistaa yhteisö. Esimerkiksi suoran tontin vuokrasopimuksen solmiminen voi tarjota instituutiolle taloudellisia etuja ja vanhusten asumisen asiantuntemusta samalla välttäen suoran riskin pitkäaikaishoidon tarjoamisessa. Muut taloudelliset yhteydet, kuten maisemoinnin, pysäköinnin ja hankintasopimusten jakaminen voivat varmistaa, että molemmilla osapuolilla on panos yhteisön pitkäaikaisessa menestyksessä. Omistajuudesta riippumatta senioriyhteisön jäsenten ei tarvitse kokea olevansa vieraana liikkeudessaan korkeakoulun kampuksella. (Carle, 2006)

Esimerkiksi Suomessa Dufvan (2020, s. 27) mukaan kaupungeissa voi yleistyä omavaraisempi ja yhteisöllinen ”maaseutumainen” asuminen ja harvemmin asutuilla seuduilla puolestaan keskittynyt, ”kaupunkimainen” toiminta.

3.7 Hyödynnettävyys Suomessa

Suomessa tunnetuimpia yhteisöllisen asumisen muotoja on muun muassa Helsingin Arabianrannassa sijaitseva Loppukiri ja Jyväskylässä sijaitseva yhteisöllinen senioritalo Huhtasuon Ilona. Yhteisöllinen asuminen ei kuitenkaan sovi kaikille ja osa asukkaista kokeekin, että yhteisöasuminen ei tarjoa tarpeeksi yksityisyyttä. (Tyvimaa 2010) Mallia voidaan hyödyntää Suomessa senioriyhteisöissä, joissa asukkaat jakavat yhteiset tilat ja resurssit, sekä osallistuvat yhteiseen toimintaan. Tämä edistää luonnollisesti sosiaalista vuorovaikutusta, tukea ja aktiivista ikääntymistä.

NORC-malli on alun perin Yhdysvalloista lähtenyt senioriasumisen malli, jonka periaatteita voitaisiin hyödyntää myös Suomessa. Kyseisen mallin asuinalueet, jotka houkuttelevat luonnostaan ikääntyneitä asukkaita, voidaan muokata tarjoamaan tarvittavia palveluita ja tukiverkostoja ikääntyvien tarpeiden mukaisesti ja mukautuvasti. Se voi tarkoittaa esimerkiksi asuinalueen kehittämistä tarjoamaan terveyspalveluita, liikkumisen helpottamista ja sosiaalista osallisuutta ikääntyneille. Lisäksi naapuruston tuomat sosiaaliset kontaktit edistävät senioriyhteisön kokonaisvaltaista toimivuutta ja mahdollistavat avun saannin sekä tuen nopeasti.

Asuinympäristön mukauttaminen ikääntyneen tarpeisiin on olennainen osa NORC-yhteisön menestymisen kannalta. Asuntoa voidaan mukauttaa vastaamaan arjen perustarpeita, kuten esteettömyyttä, liikkumisen helpottamista ja turvallisuutta. Suomessa voidaan panostaa asuinrakennusten korjausohjelmiin, jotta ne täyttävät nykyaikaiset turvallisuus- ja esteettömyysstandardit. Lisäksi voidaan tarjota tukipalveluita ja -välineitä, kuten kotihoitoa, kuljetuspalveluita ja turvateknologiaa.

Continuing Care Retirement Community (CCRC) malli puolestaan tarjoaa monipuolisia asumisvaihtoehtoja ikääntyville, mukaan lukien itsenäisen asumisen, avustetun asumisen ja hoivapalvelut. Tämä senioriasumisen malli mahdollistaa kattavan palvelupaketin samasta yhteisöstä ja etenkin tärkeässä osassa oleva hoidollinen puoli on nopeasti saatavilla.

CCRC-mallissa ikääntyneiden olisi mahdollista valita itselleen sopivin asumismuodon sen mukaan, mitä tuki- ja hoivapalveluita he tarvitsevat. Samassa yhteisössä voisi olla sekä omistus- että vuokra-asuntoja erilaisilla palvelutasoilla. Mukautuvuus hoitoasteelta

toiselle olisi mahdollista monen eri hoitomuodon omaavassa yhteisössä. Esimerkiksi kotihoidosta olisi mahdollisuus siirtyä ympärivuorokautisen hoidon piiriin ja niin edelleen. Yhteisöihin voitaisiin sisällyttää oma terveyskeskus ja yhteistyötä tulisi tehdä laaja-alaisesti terveydenhuollon työntekijöiden kanssa.

Yhteisten tilojen jakaminen toisi puolestaan yhteisöllisyyttä senioriasumiseen ja aktiiviteettien järjestäminen olisi vaivatonta edistäen samalla sosiaalista vuorovaikutusta ja ikääntyneiden hyvinvointia. Asumismuodon ja tuen tarpeen muuttuessa tarvetta vaihtaa paikkaa ei joustavuuden vuoksi kuitenkaan olisi. Tämä edistäisi omalta osaltaan turvallisuudentunnetta ja asukkaiden vaihtuvuuden vähenemistä.

UBRC-malli on melko uusi, mutta etenkin Yhdysvalloissa nopeasti kehittyvä ja kasvava korkeakouluyhteisön ja senioriyhteisön symbioosi. Yhteisöllisyys on vuorovaikutteista ja hyödyllistä molemmille osapuolille tarjoten mahdollisuuksia monisukupolvisesta vuorovaikutuksesta eliniän kestävään oppimiseen, sekä mielen virkeyteen. Etenkin yliopistokaupungeissa, mallia voisi pilotoida yliopistollisten sairaaloiden sekä kampusten läheisyydessä. UBRC-malli edistää henkistä aktiivisuutta, sosiaalista vuorovaikutusta ja integroitumista laajempiin oppimisyhteisöihin.

Korkeakoulut voisivat halutessaan tarjota mahdollisuutta osallistua avoimesti luennoille, kursseille ja tapahtumiin. Myös keskitetyt kurssit sekä koulutukset ikääntyneille ihmisille olisi helppo integroida tähän konseptiin. Yhteistyösopimuksilla voitaisiin mahdollistaa myös opiskelijoiden harjoittelupaikkoja senioriyhteisöihin, tutkimusmahdollisuuksia ja opetustukea senioriyhteisön asukkaille. Lisäksi harrastustoiminta ja yhteiset aktiviteetit voisivat tuoda yhteenkuuluvuuden tunteen ja yhteisöllisen ilmapiirin. Myös terveystaluiden läheinen sijainti hyödyttäisi ikääntyneitä ihmisiä palveluiden ollessa lähellä ja helposti saavutettavissa. UBRC-yhteisöt yhteistyössä terveydenhuollon ammattilaisten kanssa voisivat tarjota terveystarkastuksia, kuntoutuspalveluita ja ennaltaehkäiseviä ohjelmia ikääntyneiden hyvinvoinnin tukemiseksi.

4. YHTEENVETO

Tämä tutkimus käsitteli senioriasumista kansainvälisellä tasolla hyvin pintapuolisesti ja esitetyt mallit ovat vain yksittäisiä esimerkkejä vaihtoehtoista ikääntyneiden asumiselle. Esiin nousi kuitenkin yhteisiä yhdistäviä seikkoja, joista tärkeimpinä ovat esteettömyys, yhteisöllisyys ja palvelut. Näiden perustarpeiden ympärille voidaan rakentaa erilaisia asumisen konsepteja, joissa kaikissa olisi hyvä kuitenkin huomioida käyttäjälähtöinen asumiskokemus, jossa eläminen olisi mahdollisimman mielekästä ja sujuvaa.

Ihmisten perustarpeet ovat eri kulttuureissa samat - kaikkien täytyy syödä, nukkua ja peseytyä. Ei ole kuitenkaan yhdentekevää, miten nämä tarpeet tyydytetään. Esimerkiksi henkinen pahoinvointi voi olla monen fyysisen oireen takana. Länsimaissa on perinteisesti totuttu hoitamaan vain ruumista ja yritetty vain tekniikan avuin ratkaista ongelmia. Sosiaalinen ja henkinen ulottuvuus on lähes kokonaan unohdettu fyysisen ympäristön ratkaisuihin. Esimerkiksi kuluttajien, suunnittelijoiden ja palveluntarjoajien täytyy oppia pois ”vanhoilta tavoilta” ja ymmärtää sosiaalisen sekä henkisen ympäristön tärkeys että niiden laiminlyöntien vaikutukset. (Johanna Nummelin 2005, s. 35)

Tulevaisuudessa yhä useampi ikääntynyt asuu yksin, koska yksinelävien ja lapsettomien kotitalouksien määrä lisääntyy. Lisäksi haasteena ovat syrjäseuduilla asuvat ikääntyneet ihmiset. Tutkimukset korostavatkin tarvetta luoda uusia asumismuotoja syrjäseuduille, haja-asutusalueille sekä lähiöihin niin, ettei ikääntyvän tarvitse luopua tutusta elinympäristöstä, ja samalla tarvittavat palvelut olisivat lähietäisyydellä. Ikääntyvien selkeästi yleisin asumisen preferenssi on asua lähellä ystäviä, lapsia tai sukulaisia. (Jalava 2010, s. 20)

Vanhusten yleisesti kokeman yksinäisyyden vuoksi sosiaaliset kontaktit ja yhteisöllisyys ovat tärkeitä. Yhteisöllisyyden tunnetta voidaan parantaa luonnollisin keinoin asumisjärjestelyillä, jotka automaattisesti lisäävät sosiaalisia kontakteja. Jalava et al. (2017, s. 30) teettämän tutkimuksen mukaan vanhusneuvostojen vastauksissa suuren painoarvon on saanut juuri asumisen yhteisöllisyys. Yhteisölliset tilat voisivat olla ylisukupolvisia tiloja ja asuinalueen kohtaamispaikkoja, eikä niiden tarvitsisi olla pelkästään oman talon tai taloyhtiön asukkaille. Nämä voisivat myös pitää sisällään palveluita, kuten kuntosaleja, ravintoloita tai kahviloita. (Jalava 2017, s. 30)

Tutkimuksessa tunnistettiin neljä lupaavaa senioriasumisen mallia: CCRC, yhteisöllinen asuminen, NORC ja UBRC. Voidaan havaita, että kaikilla tunnistetuilla malleilla on po-

tentiaalia saavuttaa yhteensopivuus myös Suomessa samalla vastaten ikääntyneen tarpeisiin. Jokaisella mallilla on omat etunsa ja heikkoutensa sekä vaihtelevia tapoja auttaa erilaisia tarpeita omaavien ikääntyneiden asumista ja elämistä yhteisöissä. Ikääntyneiden tarpeita ja ympäristöjä tulisi nähdä dynaamisena prosessina, erityisesti yhteisöasumisen mallissa, jossa jäsenet toimivat toistensa pääasiallisina palveluntarjoajina.

Kun ikääntyneen omat keinot ovat koetuksella, ympäristön tulisi tarjota päivittäistä elämistä ja toimintakykyä tukevia aktiviteetteja, jotka helpottavat heidän ikääntymistään yhteisössä. Tässä tutkimuksessa syntetisoitiin lupaavia kansainvälisiä malleja ja pyrittiin tuomaan esille niiden heikkouksia ja vahvuuksia, sekä soveltuvuutta kotimaiseen kiinteistökehittämiseen. Jatkuvaa tutkimusta tarvitaan selvittämään alhaisen tulotason ja iäkkäiden osallistamiselle uusille ja vaihtoehtoisille malleille vastaamaan heidän monimuotoisiin ja muuttuviin tarpeisiinsa. Myös vertailevia tutkimuksia tarvitaan jakamaan tietoa ja tutkimustuloksia kansainvälisesti.

5. LÄHTEET

Bookman A. (2008). Innovative models of aging in place: Transforming our communities for an aging population. *Community, work & family*. Vol.11. s.419-438.

Bronstein L., Kenaley B. (2010). Learning from vertical NORCs: Challenges and recommendations for horizontal NORCs. *Journal of Housing for the Elderly*.

Elderlaw associates (2010). The elder law update.

Glass, A. P. (2012). Elder Co-Housing in the United States: Three Case Studies. Saatavissa:

https://www.researchgate.net/publication/263226814_Elder_Co-Housing_in_the_United_States_Three_Case_Studies

Greenfield E. A., Scharlach A. E., Lehning A. J., Davitt J. K., Graham C. L. (2013). A Tale of two community initiatives for promoting aging in place: Similarities and differences in the national implementation of NORC programs and villages.

Hammar, T., Alastalo, H. & Mielikäinen, L. (2018) Teknologia tukee kotihoidon asiakkaan omatoimisuutta ja turvallisuutta – eroja käyttöönotossa maakuntien välillä. Tutkimuksesta tiiviisti 44. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-252-9>

Harrison A., Tsao T. C. (2006). Enlarging the academic community: Creating retirement communities linked to academic institutions.

Helminen, V., Vesala, S., Rehunen, A., Strandell, A., Reimi, P. & Priha, A. (2017). Ikääntyneiden asuinpaikat nyt ja tulevaisuudessa. Suomen ympäristökeskuksen raportteja. Suomen ympäristökeskus.

Hyttinen, R. (2016). Valtion tukeman ikääntyneiden palvelukotihankkeen vaatimukset ja elinkaari. Diplomityö.

Hämäläinen, P., Kojo, H., Lanne, M., Reisbacka, A. & Rytönen, A. (2013). Ikäihmisen tulevaisuuden asuminen. Kirjallisuuskatsaus. VTT. Saatavissa: <https://www.vttresearch.com/sites/default/files/pdf/technology/2013/T79.pdf>

Jalava, J., Lahtinen, H., Tyvimaa, T., Vuorela, M. & Arolinna, S. (2017) Ikääntyneiden asumisratkaisujen tarve ja toteutus. Ympäristöministeriön raportteja 16. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79907/YMra_16_2017.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Janakkala (2014). Suunnitelma ikääntyneiden kuntalaisten hyvinvoinnin tukemisesta ja tarvittavien palvelujen järjestämisestä. Saatavissa: <https://www.janakkala.fi/wp-content/uploads/2016/08/Hyvinvoiva-ikaihminen.pdf>

Johanna Nummelin (2005). Kansainvälinen näkökulma senioriasumisen liiketoimintaan. VTT. Saatavissa: http://virtual.vtt.fi/virtual/proj6/tsa/tsa_kv_raportti.pdf

Kuntaliitto (2020). Asumispalvelut ja laitoshoido. Saatavissa: <https://www.kuntaliitto.fi/so-siaali-ja-terveysasiat/sosiaalihuolto/iakkaiden-palvelut/asumispalvelut-ja-laitoshoido>

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista (2012). Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2012/20120980>

Livingston, A. (2020). Communal Living & Cohousing – Types & Benefits of Intentional Communities. Money Crashers. [Viitattu 5.5.2023]. Saatavissa: <https://www.moneycrashers.com/communal-living-cohousing-types-benefits-intentional-communities/>

Montepare J. M., Farah K. S. (2018). Talk of ages: Using intergenerational classroom modules to engage older and younger students across the curriculum.

Olsbo-Rusanen & Väänänen Sainio (2003). Ikäihmisten asuminen ja palvelut paremmiksi. Selvitys ikääntyvien kotona asumisen kehittämiseen liittyvistä toimenpiteistä. Ympäristöministeriö Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/40517/SY_646.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Olli Oosi et. al (2020). Ikääntyneiden välimuotoisen asumisen tilanne ja tulevaisuuden tarpeet. Ympäristöministeriö Saatavissa https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162126/YM_2020_8.pdf

Puplampu, V., Matthews, E., Puplampu, G., Gross, M., Sushila, P., Peters, S. (2019). The Impact of Cohousing on Older Adults' Quality of Life. Cambridge University Press. Saatavissa: <https://www.cambridge.org/core/journals/canadian-journal-on-aging-la-revue-canadienne-du-vieillessement/article/impact-of-cohousing-on-older-adults-quality-of-life/39E4124B157D2BB9BC4B313DC8B728AB>

Retirement Living Information Center. (2020). College-linked retirement communities. Saatavissa: <https://www.retirementliving.com/college-linked-retirement-communities>

Rusinovic, K., Bochove, M. & Sande, J. (2019). Senior Co-Housing in the Netherlands: Benefits and Drawbacks for Its Residents. Saatavissa: <https://www.mdpi.com/1660-4601/16/19/3776>

Scharlach A. E. (2009). Frameworks for fostering aging-friendly community change. Generations. San Francisco.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2023). Kotihoito ja kotipalvelut. Saatavissa: <https://stm.fi/kotihoito-kotipalvelut>

Sosiaalihuoltolaki (2014). Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

Stone R. (2013). What are the realistic options for aging in community? ISI.

Tyvimaa, T. (2010). Developing and Investing in Senior Houses in Finland – Seniors' Preferences and Investors' Insights. Julkaisu 939. Tampereen teknillinen yliopisto: Tampere.

Yee-Melichar, D., Flores, C. & Cabigao, E. (2014). Long-term care administration and management: effective practices and quality programs in eldercare. Springer Publishing Company, LLC.

Ympäristöministeriö (2022). Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelma vuosille 2020–2022. Saatavissa: https://ym.fi/documents/1410903/38439968/Ikaantyneiden_asumisen_toimenpideohjelma_FI-52565ACB_21A7_4EB5_B5E1_99651279528D-159518.pdf/

Zarem, J. (2010). Today's Continuing Care Retirement Community (CCRC). American Senior Housing Association.